

3. Ковалев А.Г., Мясищев В.Н. Психологические особенности человека. Т. 1. – Л., 1957-1960. – 264 с.
4. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. – М., 1994. – 215 с.
5. Мясищев В.Н. Проблема способностей в советской психологии и ее ближайшие задачи // Проблемы способностей. [Материалы конференции, 22-24 июня 1960 г., Ленинград]. Отв. ред. чл.-кор. АПН РСФСР проф. В.Н. Мясищев. – М., 1962. – 308 с.
6. Платонов К.К. Структуры и развитие личности / Отв. ред. Глаточкин А. Д. – М.: АН СССР, Ин-т психологии, 1986. – 254 с.
7. Пряжников Н.С. Методы активизации профессионального и личностного самоопределения: Учебно-методическое пособие. – М.: Изд-во Московского психолого-социального института, 2002.
8. Шадриков В. Д. Деятельность и способности. – М., 1994. – 320 с.

УДК 378.147

Бабенко А.Л.

ПРОБЛЕМА ІНТЕГРАЦІЇ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація. У статті досліджується проблема інтеграції у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Аннотация. В статье исследуется проблема интеграции в процессе подготовки будущих учителей физической культуры.

Annotation. The article considers the integration' problem in the process of the preparation of the future teachers of physical training.

Науково-методична розробка проблеми інтеграції знань у процесі підготовки майбутніх учителів почалась відносно недавно. Однак здійснюється вона сьогодні надзвичайно плідно і охоплює різноманітні напрямки. Серед питань, які перебувають у колі інтересів науковців, найбільш актуальними є:

1. Філософські основи інтеграції знань в освіті, концептуальні підходи до формування новітніх освітніх систем.
2. Інтеграція змісту загальнопедагогічної підготовки майбутніх вчителів.
3. Педагогічні умови інтеграції фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін у підготовці вчителів.
4. Дидактичні та методичні основи інтеграції знань у підготовці майбутніх учителів.
5. Інтеграція знань із фахових і спеціальних дисциплін у професійній підготовці учителя.
6. Дидактичні умови інтеграції споріднених навчальних предметів.
7. Інтеграція теоретичного і виробничого навчання в процесі професійної підготовки фахівців.
8. Інтеграція як засіб розвитку творчих здібностей майбутніх учителів.
9. Формування системи інтегрованих знань студентів.

Аналіз основних положень досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців дозволяє визначити концептуальні основи можливості впровадження інтеграційних навчальних занять у навчальний процес підготовки учителів фізичної культури.

Мета статті полягає в аналізі проблеми інтеграції в теорії та практиці фізичного виховання у вищій школі та визначенні психолого-педагогічних умов впровадження інтеграційних занять.

Слід зазначити, що на сьогодні відсутні дослідження, у яких проблема інтеграції знань у процесі підготовки вчителів фізичної культури розглядалася б цілісно, як система. Разом із тим, окремі аспекти цієї проблеми розкриті у роботах Л. О. Демінської (2004), Е. С. Вільковського (2002), О. Ніфаки (2000), Б. М. Шияна (1997) та ін. Зокрема, важливими є їх аргументовані твердження, що традиційна теоретико-методична підготовка майбутніх вчителів фізичної культури потребує суттєвих змін як у плані організації, так і в плані змісту, форм та методів викладання.

Окремі думки щодо впровадження інтеграції, інтеграційних занять у процесі викладання спортивних ігор містяться у працях В. М. Пристинського (1991) та В. Г. Наумчука (2002). І хоча автори не зосереджувались на дослідженні цього питання, однак вони звертали увагу на те, що такі процеси значною мірою зможуть поліпшити професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. Так, В. М. Пристинський стверджував, що основою організації керуючої системи в формуванні рівня професійної підготовленості студентів у відношенні з особливостями їхньої спортивної спеціалізації повинен стати диференційно-інтегральний підхід [5].

В. Г. Наумчук, визначаючи педагогічні умови вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор, серед інших визначає, зокрема, і таку – реалізація у навчально-виховному процесі трьох типів внутрішньо- та міжпредметних зв'язків [4, 11]. Зазначимо, що інтеграція – це висока форма втілення міжпредметних зв'язків на якісно новому рівні. За останні роки створено значну кількість навчальних курсів, побудованих саме на засадах міжпредметних зв'язків, оскільки інтеграція, враховуючи розвиток знань по спіралі, передбачає різноманітні рівні від міжпредметних зв'язків в рамках одного предмету до розробки інтегративних курсів за блоками дисциплін. Навчальні курси чи заняття, побудовані на основі інтеграції, відіграють позитивну роль у формуванні знань студентів, сприяють їхньому розумовому розвитку, навчають робити певні порівняння, знаходити аналогії тощо.

Потребує подальшого розвитку та практичного втілення ідея Л. П. Сущенко, висловлена в дисертаційному дослідженні „Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах” (2003). Автор, зокрема, наголошує на тому, що сьогодення вимагає подолання суперечностей, які виникають між вимогами інформаційного суспільства до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту і їх кваліфікацією відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня, обсягом наукової інформації, отриманої за допомогою сучасних інформаційних і комунікативних технологій, зокрема мережі Інтернет, і умовами для її застосування в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу [6, 2].

Л. О. Демінська, досліджуючи проблему ефективного використання міжпредметних зв'язків у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури, наголошує на тому, що актуального значення і послідовного розв'язання на теоретичному й практичному рівнях вимагає питання інтеграції знань та впровадження в навчальний процес інтегрованих навчальних дисциплін, які

спроможні охоплювати в собі знання з різних галузей, створювати оптимальні умови для забезпечення професійно-педагогічного досвіду, оскільки відсутність необхідних наукових рекомендацій з цього питання призводить до недостатнього використання можливостей навчального процесу в системі підготовки учителів фізичної культури, не забезпечує повноцінний розвиток професійно-педагогічних якостей студентів, їхньої інтелектуальної і творчої активності [2, 2].

На особливу увагу заслуговує дисертаційне дослідження А. В. Забори „Формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін „Теорія і методика фізичного виховання” і „Гімнастика з методикою викладання” (2004). Автор розробив і обґрунтував технологію інтегрованого вивчення зазначених дисциплін. Він стверджує, що „ліквідація ізольованості у вивченні дисциплін „Теорія і методика фізичного виховання” і „Гімнастика з методикою викладання” на основі дидактичної інтеграції дає можливість взаємного доповнення предметів і підвищення якості формування знань і навичок у майбутніх учителів фізичної культури” [3, 12]. Ще один висновок автора заслуговує на увагу і потребує подальшої розробки та поглиблення. У результаті дисертаційного дослідження А. В. Забора намагався встановити причину недостатнього рівня, низького коефіцієнта корисної дії спортивно-педагогічних дисциплін. Він вважає, що вона полягає у тому, що „загальнотеоретичні теми, які читаються в курсі „Теорія і методика фізичного виховання”, не мають деталізованого підкріплення на теоретичному, методичному рівні чи під час навчальної практики в курсах спеціальних дисциплін” [3, 12]. Автор стверджує, що „пріоритетне місце у формуванні знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури посідає загальнопрофесійна підготовка, яка базується на позитивному зв'язку між теоретичним засвоєнням матеріалу і можливістю реалізації його на практиці, на другому місці знаходиться професійно-теоретична підготовка”, а тому вперше ввівши до програми дисципліни „Гімнастика з методикою викладання” самостійну тему „Теорія і методика розвитку рухових здібностей”, мета якої полягала у підкріпленні теоретичних знань курсу „Теорія і методика фізичного виховання” гімнастичним матеріалом, автор дослідним шляхом доводить тезу про необхідність перебудови програм спортивно-педагогічного циклу з урахуванням внутрішніх і зовнішніх зв'язків між предметами, їх інтеграції, яка будується на взаємодоповненні саме структуризація дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу „Теорія і методика фізичного виховання” позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей [3, 13]. У результаті проведеного дослідження автор доходить висновку, що проблема інтегрованого вивчення курсу „Теорія і методика фізичного виховання” і спортивно-педагогічних дисциплін має цілий ряд нерозв'язаних питань і потребує подальшої розробки, що неминуче призводить до необхідності удосконалення навчальних планів і програм [3, 15].

Звертає на себе увагу й дослідження В. Є. Білокур „Теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих закладах освіти” (2002). Досліджуючи процес фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів, автор доходить висновку, що „традиційна організація, зміст і методи теоретико-методичного забезпечення фізичного виховання недостатньо відповідають сучасним вимогам і не забезпечують усебічну підготовку майбутнього фахівці” [1, 11]. Опираючись на дані, отримані у результаті експериментального навчання, автор обґрунтовує

доцільність інтеграції предметів „Фізична культура” і „Валеологія” і стверджує, що це ефективний шлях освіти нової генерації фахівців.

Отже, поставлені науковцями і частково розв’язані питання утверджують нас у думці про можливість і необхідність упровадження в навчальний процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури інтегрованих навчальних занять, які дозволять постійне зменшення в умовах кредитно-модульної системи навчання обсягу навчального навантаження компенсувати за рахунок структурної єдності змісту освіти, інтеграції, взаємодоповнення дисциплін.

Загальна мета інтеграційних занять полягає в тому, щоб із різноманітних дисциплін психолого-педагогічного, медико-біологічного, спеціально-теоретичного циклів відібрати і синтезувати в цілісну систему ті знання і практичні вміння, які допоможуть активізувати процес пізнання і будуть ефективно реалізовуватись майбутніми вчителями фізичної культури у їх подальшій професійній діяльності. Ця думка ґрунтується також на тому, що на факультетах фізичного виховання здійснюється підготовка вчителя фізичної культури (саме так називається і шкільний предмет), а отже слід відійти від спортивного принципу проведення практичних занять зі спортивно-педагогічних дисциплін, адже між фізичною культурою і спортом є суттєві відмінності. На практичних заняттях студенти повинні оволодіти науковими способами вирішення тих чи інших проблем, спортивну ж майстерність вони удосконалюють на практичному курсі ПСМ. Якщо, наприклад, багаторазове виконання кидка м’яча у кошик буде здійснюватись без спроб зрозуміти його біомеханічну структуру, це не призведе до осмисленого образу структури кидка і не дасть позитивних результатів (або ці результати будуть мінімальні). Крім цього, якщо навіть кидок буде виконуватись технічно правильно, без розуміння того, які і як здійснюються окремі рухові операції, неможливо навчити правильному осмисленому кидку іншого.

На інтеграційних заняттях студенти мають отримати нові знання про використання фізичних і психологічних можливостей організму у сфері фізичної культури взагалі чи при виконанні певних видів фізичної діяльності, зокрема.

В основі інтеграційних занять – блоки знань із різних навчальних дисциплін та видів діяльності, які підпорядковані одній темі. Інтеграційні заняття мають бути спрямовані на таке викладання спортивно-педагогічних дисциплін, зміст яких підпорядкований формуванню професійної свідомості майбутнього вчителя

Ефективне впровадження інтеграційних занять можливе за таких умов:

а) ґрунтовне дослідження можливостей застосування інноваційних методик у процесі навчання;

б) визначення співвідношення системи знань між собою, перебудова їх відповідно до завдань пізнання і конкретних умов застосування знань;

в) раціональний добір навчального матеріалу і подача його в зручній, економічній формі на заняттях із базової дисципліни;

г) послідовне введення до процесу навчання специфічних педагогічних знань міжпредметного характеру;

д) ретельна методична розробка інтегрованого заняття.

Отже, новим стратегічним напрямком методичного оновлення процесу навчання майбутніх учителів фізичної культури має стати проведення занять на основі інтеграції навчального матеріалу з різних дисциплін, об’єднання його навколо одного поняття. Такий підхід сприятиме активізації сприймання матеріалу, досягненню синтетичності та цілісності знань.

Література:

1. Білокур В. Є. Теоретико-методичне забезпечення фізичного виховання у вищих закладах освіти: Автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту. – Рівне, 2002. – 18 с.
2. Демінська Л. О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Луганськ, 2004. – 20 с.
3. Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін „Теорія і методика фізичного виховання” і „Гімнастика з методикою викладання”: Автореферат дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту. – Львів, 2004. – 23 с.
4. Наумчук В. Г. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Тернопіль, 2002. – 18 с.
5. Пристинський В. М. Професійно-педагогічна підготовка студентів факультетів фізичного виховання в учбових групах зі спортивних ігор: Автореферат дис. ... канд. пед. наук. – Одеса, 1991. – 18 с.
6. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: Автореферат дис. ... доктора пед. наук. – К., 2003. – 40 с.

УДК 37.018.46 (477) „1864/1917”

Бадья Л.А.

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПРОГРАМ ЗЕМСЬКИХ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАРОДНИХ ВЧИТЕЛІВ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Анотація. У статті висвітлюється формування змісту програм земських курсів підвищення кваліфікації народних вчителів у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.

Аннотация. В статье освещается формирование содержания программ земских курсов повышения квалификации народных учителей во второй половине ХІХ – в начале ХХ ст.

Annotation. Forming of maintenance of the programs of zemski`s courses of in-plant training folk teachers in the second half ХІХ – at the beginning of ХХ th. lights up in the article.

Курси підвищення кваліфікації народних вчителів були започатковані земствами у 70-х роках ХІХ ст. і проводилися з невеликими перервами до початку ХХ ст. в усіх губерніях Лівобережжя та Півдня України – Полтавській, Чернігівській, Харківській, Катеринославській, Херсонській [1].

Ці курси були для земств єдиним шляхом впливу на рівень навчання в початкових народних училищах, оскільки держава не тільки повністю монополізувала підготовку вчительських кадрів, але й позбавила земства права добирати кадри для своїх шкіл.